

KVINDEN OG SAMFUNDET

Udgivet af

Dansk Kvindesamfund

Nr. 21.

Kontor: Nørregade 33, St.

10. Oktober 1903.

Udgaar hveranden Lørdag.

19. Aarg.

Kirstine Frederiksen,

f. 1845 — tog Stenografeksamen (første Kvinde) 1878, men blev nægtet Adgang til Rigsdagen paa Grund af Kønnets Almuelærerindeksamnen 1879, straks ansat i Skolen — gik til Amerika et halvt Aar 86—87 for at studere Anskuelsesundervisning der — blev Formand i Dansk Kvindesamfund 1887 — havde allerede da holdt Foredrag rundt i Landet om Kvindesagen og fortsatte denne Virksomhed — udgav en Bog om Anskuelsesundervisning 1888 — tog Universitetets Guldmedaille for en filosofisk-pædagogisk Afhandling 1891 — gik under Verdensudstillingen 1893 til Chicago for at repræsentere Dansk Kvindesamfund og studere Skoleudstillingen — udnævntes til og virkede som Medlem af Udstillingens Jury — blev Aaret efter angrebet af en nedbrydende Sygdom, som umuliggjorde al praktisk Virksomhed og tvang mig til at tage Afsked ved Skolen. Udgav dog i de følgende Aar „Amerikanske Undervisningsexperimenter“, „Den sorte Tavle“ og „Hjemstavnsløse“; virkede nogle Aar som Ministeriets Censor ved Forskoleseminarierne, men oprettede i Forening med Bestyrelsen af Femmers Seminarium selv et saadant 1901. Overtog 1902 Redaktionen af „Kvinden og Samfundet“.

I disse faa Linier skrev Kirstine Frederiksen selv fire Dage før sin Død sin Virksomheds, ikke sit Livs, Historie. Den skulde gennem Redaktionen af Kvinden og Samfundet sendes til det norske Blad, *Husmoderen*, der havde bedt om en Biografi. „Biografieres med Ros o. s. v. vil jeg ikke i levende Live“, føjede hun til.

Det faldt hende vist ikke ind, hvor megen „Ros“ der laa i selve disse Fakta, hvor meget de fortalte i al deres Knaphed.

Maaske de dog ikke er i Stand til helt alene at gøre det klart for de unge iblandt os — dem, hvis Vej til Uddannelse og Arbejde hun har været med at bane — hvad for en vældig Sum af Kraft og Arbejde dette Liv rummede i dets forskelligartede, næsten en Menneskealder igennem fortsatte, aldrig hvilende Virksomhed. Men vi, der hører til samme Slægtled som hun, vi ved det, og vi kan læse det mellem Linierne i det, hun skriver.

Vi husker, at hun allerede var tredive Aar, da hun fra Familien traadte ud i Samfundslivet og 1875 overtog Ledelsen af *Kvindelig Læseforening**, og lægger Mærke til, at hun var tre og tredive, da Forholdene tvang hende til at arbejde for sit Udkomme — noget, hendes tidligere Livskaar ikke havde peget hen til. Og saa ser vi hende dog straks resolut vælge det ualmindelige, søge ind paa et Arbejdsfelt, der herhjemme var helt udyrket af Kvinder, og hurtig og energisk uddanne sig til Rigsdagsstenograf, blive vraget, fordi hun var Kvinde, og kun derved tvinges til øjeblikkelig at slaa ind paa den forlængst slagne Erhvervs-Landevej for Kvinder, Lærergerningen.

Men vi ser tillige hurtigt, at denne

*) Dette Faktum har Kirstine Frederiksen selv glemt at medde i ovenstaaende.

Kirstine Frederiksen.

Gerning blev hende langt mere end et samvittighedsfuldt passet Embede: den blev et Kald, der lagde Beslag i lige Grad paa de to herskende Sider af hendes Væsen, hendes stærke Erkendelsestrang og hendes om muligt endnu stærkere Trang til at omsætte det erkendte i Virksomhed: vi ser jo Studierne og Studierejserne skifte med de lange Skoleaars daglige, trofaste Arbejde.

Og med Studierne var det en alvorlig Sag. Hendes sjældne Hjem, der sikkert i saa høj Grad har tjent til at uddanne Samfundsmennesket i hende, gav hende ikke en intellektuel Opdragelse, der hævdede sig over, hvad der i de Tider ydedes den kvindelige Ungdom i intelligente og velhavende Hjem paa Landet. Saa hvad hun trængte til af mangfoldigere og speciellere Kundskab, for ikke at tale om den i strengere Forstand videnskabelige Indsigt, hendes Hu stod til, maatte hun tilægge sig — ofte endog fra første Grundlag af — i ledige Timer, i spredte Stunder, og det ikke blot i en Alder, hvor Læreevnen og Hukommelsen ikke længer havde den friske Modtagelighed, men ogsaa paa en Tid, da hun stod midt i Virksomhed af forskelligste Art.

Fra 1887 ser vi hende jo som *Dansk Kvindesamfunds* Formand, efter at hun i en Aarrække paa forskellig Maade havde arbejdet for Kvindesagen. Og hun blev her ikke blot den, der lagde Planerne og førte an, men meget ofte var det ogsaa hende, der maatte trække de mange Smaatings tunge Læs.

Saa kom den Tid, da Kræfterne svigtede, saa al Virksomhed udadtil blev umulig. Men den anden Streng paa hendes Bue var ikke slappet, og hvor stor aandelig Virksomhed hun i Sygdomsaarene udfoldede, viser hendes

litterære Arbejder fra denne Tid — kvalitativt nok saa meget som kvantitativt. — Foruden hvad hun selv har nævnt kom der i 1896 en forøget og gennemset Udgave af Anskuelsesbogen. Heller ikke Kvindesagsarbejdet slap hun i disse Aar; hun skrev jævnlig Smaating til *Kvinden og Samfundet* og i 1897 en større Artikel om Sagen i *Tilskueren*.

Og da saa Kræfterne blot nogenlunde vendte tilbage, var der kun eet, hun ønskede at bruge dem til: ny Virksomhed for Skole og Kvindesag, nye Studier. Indtil Legemet ikke længer magtede at tjene hendes stærke Aand.

Hvad et saadant Liv vil sige, hvilken Ildhu der skal til for at holde ud og aldrig trættes, aldrig slaa af, det ved kun den, der har prøvet det — eller staaet ved Siden og set til.

Men hun havde Ildhuen, den uslukkelige, dybe Trang til at erkende og at virke, som driver Mennesker til det største. Den gjorde hende til det, hun var. Den drev hende, som hendes Daimon; hun havde intet Valg, hun maatte følge trods Livets andre Krav, trods svigtende Kræfter, trods alt.

Men Livet er paa nogle Punkter retfærdigt. Som hver den, der tryk og villig følger sin Daimon, havde hun sin egen skjulte Ro og Kraft og Glæde, som — det tror jeg sikkert — har været stærk nok til at bære hendes Aand lys og uræd gennem Dødens mørke Vande.

For os, der stod hende nær, er det, som hørte vi over Vandene Toner fra Aandernes Verden, beslægtede Aanders Sang:

„Wer immer strebend sich bemüht,
Den können wir erlösen“.

Elisabeth Grundtvig.

Aulestad, 25/9 1903.

Kjære frøken Grundtvig!

Karoline og jeg blev dybt bevægede ved Kirstine Frederiksens uventede bortgang.

En trofast, innerlig ideel natur, som rådet over rig begavelse og store kundskaber. Når noget opflammede hende, skjød ævnerne en fart, jeg sjelden har set mage til. Vi tænker os, at kraftkilden har været opbrugt før tiden.

Av hendes veninner, derav mange så op til hende som til en repræsentant for det beste de vidste, får vi høre, hvem hun var, og hvad hun har virket.

Vi for vor del takker hende — som flere av hendes mærkelige familie — for livslangt venskab.

Deres hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

Jeg kender faa Mennesker, som har ejet saa stor en Menneskekærlighed, og som har brugt sit Pund saa meget i Menneskekærlighedens Tjeneste som *Kirstine Frederiksen*.

Det faldt i min Lod at vække hendes Sans for „det pædagogiske“ og øge hendes Interesse for et Liv, levet for Børn og for unge. Hun gengældte mig denne Paavirkning med en Hengivenhed, der søger sin lige, med en Trofasthed, der, saa vidt jeg ved, blev urokket under Tidernes Omskiftelser. Hendes pædagogiske Studier og Virksomhed blev efterhaanden meget store, og forskellige som vi i Tidens Løb blev i vort Livssyn og i vort Blik paa pædagogiske Opgaver, kom vore Veje til at falde noget ud fra hinanden, og vor Gerning faldt ikke sammen. Men hvor langt vi end kom til at skilles ad i det daglige Liv, aldrig svigtede vort Venskab. Jeg fulgte hendes Udvikling og omfattende Skribent- og praktiske Virksomhed før og efter hendes svære Sygdom med uskrømt Beundring. Jeg ved, jeg i Tidens Løb skuffede hende, fordi jeg ikke, med begge Hænderne fulde som jeg stod i min egen snevre Gerning, udadtil kunde følge hende saa langt i Kvindesagsspørgsmaalene og i Virken for dem, som hun ønskede. Men jeg tror, hun gjorde mig Uret, naar hun mente, jeg nu og da svigtede de Idealer, vi fra Begyndelsen var saa enige om. Jeg ved, jeg i det stille virkede og levede for dem, og jeg tror ogsaa, hun fik Øje derfor. Men ihvordan det saa er: lige til den sidste Tid af hendes Væren herhjemme gav hun mig Beviser paa, at hun hverken glemte mig eller slap sin Tro til mig.

Jeg, den fra først af meget enlig stillede Kvinde, har fra hende og hendes nærmeste Erindringer om bløde, milde, omsorgsfulde Kærlighedstegn, om en om Forstaaelse i smaat og stort, som binder mig til hendes Minde med varm og urokkelig Taknemlighed.

N. Zahle.

Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord — som det jeg vilde ej med Kongers bytte.

Et saadant Liv er nu afsluttet her paa Jorden ved vor kære Kirstine Frederiksens Død. Hun var vor Støtte i Kvindesagen, som Formand, indtil hun maatte trække sig tilbage paa Grund af Sygdom. Da hun kom sig lidt igen, paatog hun sig at være Redaktør af vort Blad, som hun gjorde med stor Kraft, Dygtighed og Uegenlytighed.

Hvor vi vil savne hende! Altid frejdig, altid med ny Tro paa, at Sagen nok skulde sejre trods alle Nederlag. Uerstatteligt er det Tab for os, hendes Medarbejdere — saa vi i første Øjeblik fristes til at lægge Hænderne i Skødet. Men som Læssøe